

A 70 lélek és a gyertyatartók száma

„Ezek a nevei Izrael fiainak, akik Egyiptomba jöttek Jákobbal – **emberek és a házaik [is uvéto]** jöttek” (Mózes 2., 1:1)

„Tanították mestereink: a Chanuka micvéja – egy gyertya, **egy ember és a háza népe [is uvéto]**.” (Sábát 21b)

Hogyan függ össze a hetiszakasz témája Chanuka ünnepével?

A sokféle adható válasz közül kiemelkedik a **hetven lélek** témája: ennyien vonultunk le Egyiptomba, Jákob leszármazottai, ahogyan a mostani hetiszakaszunk leírja (ld. Mózes 1., 46:8-27).

Ugyanezt a vándorlást összegzi röviden a hamarosan felolvasandó Mózes 2. könyvének nyitómondata, mely használja a nem túl gyakori **ember és háza [is uvéto]** kifejezést¹.

Mi a kettő között az összefüggés?

A 70 szimbolikus szám a zsidó hagyományban.

Nemcsak Jákobnak van 70 leszármazottja, hanem Noénak is, akiktől a világ minden népe származik (ld. Mózes 1., 10:2-29).

Ezt a szembetűnő összefüggést maga a Tóra is megfogalmazza: „**felállította a népek határait Izrael fiainak száma szerint.**” (Mózes 5., 32:8).

Szintén 70 tagból kell állnia a legfőbb vallási bíróságnak, a Szanhedrinnek (ld. Mózes 2., 24:9, Mózes 4., 11:16). A Tóra híres, első fordítását, a *Septuagintát* is 70 bölcs készítette el (ld. *Megilá 9a*). Az első Szentély lerombolása utáni száműzetés is éppen 70 évig tartott. A hagyomány pedig azt tanítja, hogy a Tórának 70 arca van (*Bámidbár Rábá 13:16, éppen a chanukai olvasmány alapján, ld. Mózes 4., 7:13*).

Mindezekből a fogalmakból az rajzolódik ki, hogy a 70 **a sokszínűség száma**. Ahogyan a 70 nép az emberiség teljességének palettáját lefedi, úgy az Örökkévaló által választott és Őt

Farnadi-Jerusálmi Avija rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

¹ E két előfordulásán a Bibliában és a Talmudban csupán három további helyen találjuk meg összesen: *Sámuel 1., 27:3, Sámuel 2., 2:3, Ros Hásáná 30a*.

szolgáló zsidó nép is rendelkezik ugyanezzel a szintű sokszínűséggel.

Ugyanígy a *Tóra 70 arca* is azt mutatja, hogy a Tórát, az isteni bölcsességet mindenféle ember más szemszögből képes megérteni, és a Szanhedrinbe is azért szükséges a 70 bíró, hogy a látásmód teljességét tükrözzék, hogy bizonyosan igazságos döntést hozzanak.

A chanukai gyertyagyújtás esetében az ember és háza népe [is uvéto] szabály ügyében érdekes vitát találunk a Talmud legkorábbi magyarázói [risonim] között:

„Tanították mestereink: a Chanuka micvája egy gyertya egy embernek és a házának [néris ubéto]. És akik szépen teljesítik [mehádrin]: egy-egy gyertya mindenkinek.

És akik még ennél is szebben teljesítik [mehádrin min hámehádrin]: **Bét Sámáj** szerint első nap nyolcat, onnantól kezdve minden nap eggyel kevesebbet. **Bét Hilél** szerint pedig első nap egyet, onnantól kezdve minden nap eggyel többet.” (Sábát 21b)

Eszerint elvileg akár például egy ötfős család minden este eleget tehetne a micvának azzal, ha Chanuka minden estéjén egyetlen egy gyertyát meggyújt. A zsidó nép nagy dicsősége, hogy szeretjük a micvákat, ezért nem ezt tesszük, hanem – **Bét Hilél** nyomán – minden nap eggyel többet gyújtunk.

A nagy kérdés azonban az, hogy pontosan hány gyertyatartó is szükséges ennek az ötfős családnak? Egy? Öt? Három?

A talmudi idézet alapján azt gondolhatnánk, hogy ha ötnél kevesebb gyertyatartójuk van, akkor az nem egészen ideális, hiszen a magas szintű micvát [mehádrin min hámehádrin] teljesítik, miközben a közepes szintűt [mehádrin] nem².

*Toszfot*³ magyarázata azonban rámutat arra, hogy ez nem feltétlenül van így. Az ő véleményük az, hogy

a magas szintű teljesítésnek kifejezetten feltétele az, hogy ne gyújtsanak többet!

A cél ugyanis éppen az, hogy a gyertyák számából bárki számára világos legyen az, hogy éppen hányadik nap van. Ha egynél többen gyújtanak, akkor ezt a különleges értéket elveszítjük⁴.

Akkor ők hogyan olvassák a fenti talmudi idézetet? Hiszen abból úgy tűnik, hogy ha minden nap több gyertyát akarunk gyújtani, akkor mindenkinek külön kell gyújtania a családban!

Erre *Toszfot* azt válaszolja, hogy a legszebb teljesítés [mehádrin min há-mehádrin] nem a második, hanem az első esetre vonatkozik.

Rámbám (Maimonidész, 1138-1204) ezzel szemben egyértelműen megfogalmazza, hogy a legszebb teljesítés valóban az, ha a család minden tagja gyújt, mindenki mindennap eggyel többet (*Hilchot Chanuka 4:1-3*).

Megdöbbenő módon azonban végül hozzátesszi, hogy náluk, *szefárd* zsidóknál éppen

2 Már maga a héber kifejezés is utalni látszik erre, hiszen a *mehádrin min hámehádrin* szó szerinti jelentése: szép teljesítés a szép teljesítésben. Azaz látszólag feltételezi az előző szint – *mehádrin*, azaz „szép teljesítés” meglétét, mint előfeltételt.

3 Kora középkori talmudelemző akadémiák és módszertan, mely Franciaországban és Németországban működött. A legkiválóbb *toszafiszták* között voltak a híres Tóramagyarázó, *Rási* unokái.

4 Érdekes, hogy azt a lehetőséget valamilyen nem fogalmazzák meg, hogy ha a gyertyák külön gyertyatartókba kerülnének (ahogyan a mi szokásunk elterjedt), akkor azzal többet is gyújthatnának és a napok száma is kiderülne. Pontosan ezt írja *Remo* a Sulchán Áruchban (*OC 671:2*).

az a szokás, hogy csak egyetlen gyertyatartót gyűjtanak meg az egész család számára – pontosan úgy, ahogyan azt az *askenáz*, toszafista rabbik tanítják!

Az eddigiekből tehát az következne, hogy sem az *askenáz*, sem a *szefárd* zsidók nem követik a talmudi tanítás egyszerű olvasatát, és nem gyűjtanak meg egynél több gyertyatartót. A gyakorlatban azonban az *askenáz* szokás mégiscsak az, hogy a család nem női tagjai mind külön gyertyatartót gyűjtanak⁵.

De persze arról sincsen szó, hogy ezáltal bármilyen előírást is megszegnénk. Hiszen a talmudi törvény szerint a chanukai gyertyagyújtás *minimum* kötelezettsége tehát házanként egy gyertya [*nér is uvéto*]. Ebben az egy gyertyában pedig egyesül minden, amire ez a háztartás a Chanukával kapcsolatban köteles – függetlenül attól, hogy a család sokféle különböző egyéniségből áll.

Toszfot magyarázata, hogy elegendő egyetlen gyertyatartó az egész család számára, rámutat arra, hogy érték van abban, amikor a közösség egyetlen pontban egyesül.

Ellentétben a köztudatban elterjedt gondolkodásmóddal, mely szerint minél több gyertya ég, annál szebben teljesítettük a micvát,

Toszfot magyarázata alapján azt is megérthetjük, hogy néha a több a kevesebb.

A *Minchát Áser* c. könyv szerzője, a magyar származású *Osher Weiss rabbi* (1953-) tanításaiban rámutat, hogy amikor a családfő meggyújtja a gyertyát az összes családtagja számára, akkor ő nem a többiek *küldöttje-*

ként [*sliách*] működik, hanem közösségként lettek megbízva a gyújtással.

Hasonlóan, számos micva nem egyénekre, hanem közösségekre vonatkozik. Például a mindennapi áldozatok bemutatása, vagy bíraskodni, elítélni a társadalom vétkeseit.

Ilyen esetben pedig az a természetes, hogy még ha a micvát valóban csak egy ember tudja elvégezni, akkor is, az ő cselekedete mindenki más helyett is működik.

Ez a fajta szerves egységként működő közösségi létezés pedig nemcsak a chanukai gyertyák kapcsán, hanem az Egyiptomba való bevonulásunk kapcsán is megjelenik, (amint azt jelen írásunk elején láthattuk).

Egyiptomba nemcsak a 70 lélek, a különböző egyéniségek mentek le, hanem vitték magukkal a „házaikat” is (*is uvéto* – ember és a háza), hagyományaikat, közösségeiket. Azokat a dolgokat, amik összekapcsolnak. Így tudtak erősek maradni, túlélni a rabszolgaságot, és végül kivonulni.

Hasonlóan, a chanukai gyertyákat is ugyanazzal az egységes és erős fellépéssel kell meggyújtanunk, mert ezek hozzák el a világosságot a száműzetés hosszú, sötét éjszakáiba. Ezek adják a reményt.

Talán ez az oka annak, hogy a Talmud bölcsei a chanukai gyertyagyújtás micváját a család közös micvájaként határozzák meg, és mind az *askenáz toszafisták*, mind a *Rám-bám* által leírt *szefárd* szokás ezt az elvet valószínűsíti meg a gyakorlatban azáltal, hogy csak egyetlen gyertyatartót gyűjtanak meg családonként.

⁵ Érdekes, hogy a nők miért nem szoktak? Hiszen a chanukai csodában a nőknek különleges szerepük volt!

A *Chátám Szofer* magyarázata szerint azért, mert régen, amikor elsősorban az utcán gyújtottak, nem volt a nők részéről eléggé szemérmes [*cniut*], hogy kimenjenek az utcára, és ezt a szokást őriztük meg most is, amikor már elsősorban – Izrael földjén kívül – az otthonban gyújtunk.

József jótanácsa mindnyájunknak: ne siessetek túlságosan!

Ebben a hetiszakaszban József felfedi testvérei számára kilétét, és arra kéri őket, hogy hozzák le apját, Jákobot is Egyiptomba, hogy ott közösen éljék túl a hét szűk esztendőt.

Egyik jótanácsa különösen elgondolkodtatta és inspirálta a Tóra magyarázóit:

„Ne izgassátok fel magatokat az úton [ál tirgezu báderech].” (Mózes 1., 45:24)

Rási egyik magyarázata szerint ez azt jelenti, hogy „ne lépjenek túl nagyokat” [psziá gászá – nagy lépés], azaz **ne siessenek túlságosan**. Inkább a biztonságos utazás legyen az első szempont, nem pedig a mihamarabbi érkezés (ld. Táánit 10b).

A régi időkben ugyanis nem volt biztonságos sötétben utazni. Ha az ember még naplemente előtt megérkezett egy városba, helyes volt megszállni ott. Aki azonban siet, az úgy érezheti, hogy még nyerhet egy kis időt azáltal, ha még egy városnyit előrehalad.

József azt üzenté testvéreinek, hogy ne tegyék ezt, hiszen ha az Örökkévaló úgy rendelte, hogy aznap csak eddig juthatnak el, akkor később ilyen vagy olyan formában, de vissza kell adniuk a „kölcsönvett” időt.

Fontos tanulság ez mindannyiunk számára, ami a nyugodt életvitel egyik kulcsfontosságú eleme lehet. Aki a Teremtő Gondviselésébe vetett hittel él, az sosem akar az időn „nyerészkedni”.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:11 és 15:47 között.

Szombat kimenetele: 16:59.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:40-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Kedden és szerdán (december 31.-január 1.): **Tévét hónap újholdja.**

A hónap jellege⁶ a zsidó hagyományban: *harag*.

ÚJDONSÁG! Most először minden második héten imádkozunk szombat reggelenként!

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában január hónapban:

**Január 11-én, Vájechi szombatján és
Január 25-én Váéra szombatján 9:00-kor.**

Sábát sálom! Gut sábesz!

6 A *Széfer Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, harag, ízlelés, nevetés).